

ETICĂ ȘI INTEGRITATE ACADEMICĂ

Ileana Tache



2023

CUPRINS

Introducere	3
I. Conceptul de etică și istoria eticii occidentale	8
I.1 Conceptul de etică	
I.2 Deosebirea dintre lege și etică	
I.3 Originile eticii	
I.4 Scurt istoric al eticii din Evul Mediu până în perioada contemporană	
I.4.1 Sfântul Toma d'Aquino și scolasticii	
I.4.2 Renașterea	
I.4.3. Reforma	
I.4.4 Utilitarismul	
I.4.5 Karl Marx	
I.4.6 Friedrich Nietzsche	
I.4.7 Existențialismul	
I.4.8 John Rawls	
II. Conceptul de integritate academică	42
II.1 Definiția integrității academice	
II.2 Integritatea academică în culturile colectiviste	
II.3 Moduri de violare a integrității academice	

III.	Etica cercetării științifice și conceptul de proprietate intelectuală	
III.1	Etica cercetării științifice	48
III.2	Consiliul Național de Etică a Cercetării Științifice, Dezvoltării Tehnologice și Inovării	
III.3	Proprietatea intelectuală	
III.3.1	Definiție	
III.3.2	Înțelegerea conceptului de proprietate intelectuală	
III.3.3	Tipuri de proprietate intelectuală	
III.3.4	Încălcarea proprietății intelectuale	
IV.	Comitetul de etică a publicării (COPE)	71
IV.1	Obiect de activitate și scurt istoric	
IV.2	Practici de bază ale COPE. Exemple de cazuri rezolvate	
V.	Inteligența artificială și comportamentul științific neadecvat	
VI.	Implicațiile etice ale Chat GPT	100

Introducere

Această lucrare se adresează cercetătorilor în devenire din mediul academic, respectiv masteranzilor și doctoranzilor.

În calitate de viitor cercetător, întrebările pe care le puneți și răspunsurile pe care le formulați vă vor conduce pe tărâmurile necunoscute ale cunoașterii. Odată cu descoperirea intelectuală și colaborarea într-o echipă de cercetare, vin și noi responsabilități. În efectuarea și apoi difuzarea rezultatelor cercetării pe care o întreprindeți, veți fi responsabil atât față de colegii din echipă, cât și față de public. Materialul care urmează este destinat să vă ajute să navigați în situațiile morale complexe pe care le veți întâlni într-un cadru academic avansat.

Încrederea este fundamentul învățării în universitate. Inovația poate continua doar într-o atmosferă de încredere și corectitudine. Trebuie să ai încredere că ai de a face cu colegi onești în prezentarea cercetărilor lor și care, la rândul lor, trebuie să aibă aceeași încredere în munca ta. Gama de subiecte și metode de cercetare, alături de sistemele de analiză și prezentare a datelor care ghidează fiecare domeniu, dau naștere la situații de mare complexitate morală. De asemenea, relațiile dintre profesori și studenți/masteranzi, împreună cu o mare oportunitate, aduc responsabilități și obligații importante. Studenții sau masteranzii vor consolida bazele încrederii în cadrul Universității, dobândind cunoștințe despre domeniile lor și angajându-se să cultive relații colegiale.

Integritatea academică este esențială nu numai pentru progresul în mediul academic, ci și pentru menținerea încrederii acordate de oamenii din zona în care

locuim, de națiune și de lume. Independența și reputația Universității stau în mâinile celor care sunt scrupuloși în căutarea adevărului. Această responsabilitate este acum a voastră.

Unele cauze ale abaterilor de la normele academice

Studentii și masteranzii se află uneori sub multă presiune în timp ce își finalizează programele academice. Aceste presiuni îi pot tenta să „meargă pe scurtătură”, să împrumute o idee fără o atribuire adecvată sau să se îndepărteze de practicile standard dintr-un anumit domeniu academic. Studentii și masteranzii ar trebui să se străduiască să fie atenți la modul în care presiunile respective influențează conduita lor în clasă, bibliotecă și laborator. Aceste presiuni includ:

- **Termenele limită:** Termenele determinate de calendarele universitare și de alte programe pot complica procesul de cercetare și pot oferi tentația de a „lua pe scurtătură”.
- **Productivitate și concurență:** masteranzii pot simți presiunea de a-și crește producția pentru a-și asigura note mari care îi ajută la obținerea de burse.
- **Munca colaborativă și individuală:** proiectele de cercetare oferă uneori și oportunități mari de colaborare, dar de aici derivă și necesitatea de a accepta responsabilitatea pentru propriul rol în proiect, precum și pentru rezultatele obținute de grup.
- **Critică și încredere:** masteranzii examinează și analizează munca altor colegi pentru a se asigura că metodele de cercetare sunt aplicate în mod

corespunzător și că rezultatele sunt revizuite riguros. Critica are ca scop construirea încrederii și creșterea cunoștințelor; cu toate acestea, critica necinstită sau rău-voitoare va produce o erodare a acestei încrederi.

- **Roluri multiple:** masteranzii au adesea și joburi în firme, și, prin urmare, trebuie să își împartă timpul între muncă și învățatură, ceea ce îi obligă să afecteze mai puțin timp studiilor și să adopte soluții “mai simple”.

- **Procese și produse:** este posibil ca procesele elaborate să nu producă întotdeauna rezultatele dorite. Dezamăgirea poate tenta pe cineva spre denaturarea acestora.

- **Lipsa de informare:** nu sunt cunoscute normele și standardele din mediul academic.

Aceste presiuni sau o combinație a lor vor fi prezente pe tot parcursul carierei de student, masterand, absolvent, doctorand și nu numai. Pe măsură ce vă îndreptați într-o disciplină academică, continuați să fiți conștient de implicațiile etice ale muncii pe care o desfășurați.

Continuați să includeți considerente etice în discuțiile cu colegii, profesorii, cercetătorii și alții cu care veți lucra. Un dialog sănătos despre integritatea și etica academică va ajuta în mare măsură la asigurarea încrederii celor din jur. Pe măsură ce vremurile se schimbă și cunoștințele cresc, noi cerințe etice vor fi impuse pentru munca de cercetare. Cu un ansamblu de standarde clar articulat, veți putea face față provocărilor etice pe care le prezintă această nouă cunoaștere.

Încălări și sancțiuni

Universitatea monitorizează și aplică sancțiuni ca răspuns la încălcări ale practicilor normative în burse, predare și cercetare. Există o varietate de agenții și politici universitare care abordează conduita incorectă academică sau de cercetare. Consultați-vă cu profesorul responsabil al specializării voastre, un membru al facultății, directorul de departament, decanul facultății dacă aveți întrebări despre dimensiunile etice ale oricărei componente a programului vostru de studiu.

Consultați Codul de Etică și Deontologie al Universității Transilvania din Brașov, disponibil în Anexa 1 a acestei lucrări, precum și Carta Universității Transilvania din Brașov disponibilă pe website-ul universității, în special din Partea I Capitolul VII – Etică și Deontologie universitară, iar din Partea a II -a Capitolul I – Domeniul de aplicare și obiectivele Codului de Etică și Deontologie Universitară, Capitolul II – Valorile și principiile eticii universitare și Capitolul III – Încălări grave ale eticii universitare.

În mod clar, este important pentru instituție, precum și pentru individ, nu doar să știe cum să facă față fraudei în cercetare atunci când aceasta a avut loc, ci – poate mai important – să prevină în primul rând o astfel de fraudă. De fapt, ar trebui să ne comportăm în așa fel încât chiar și suspiciunea de fraudă să fie puțin probabil să apară și, dacă apare pe nedrept, să avem în mână dovezile pentru a demonstra că acuzația nu este fondată.

Lucrarea de față cuprinde șase capitole, respectiv:

- Capitolul I, intitulat Conceptul de etică și istoria eticii occidentale, tratează conceptul de etică, deosebirea dintre lege și etică, precum și originile eticii;
- Capitolul II explică detaliat conceptul de integritate academică, expunându-i definiția, abordând apoi modul în care este tratată integritatea academică în culturile colectiviste, precum și modalitățile prin care este uneori violată integritatea academică;
- Capitolul III tratează etica cercetării științifice și conceptul de proprietate intelectuală, prezentând inclusiv activitatea Consiliului Național de Etică a Cercetării Științifice, Dezvoltării Tehnologice și Inovării. Este apoi explicat conceptul de proprietate intelectuală cu diferitele sale tipuri, ca și modul în care pot fi încălcate drepturile de proprietate intelectuală.
- Capitolul IV prezintă activitatea Comitetului de Etică a Publicării (COPE), arătând și câteva cazuri de abateri rezolvate de COPE.
- Capitolele V și VI cuprind o analiză a implicațiilor etice ale inteligenței artificiale și ale Chat GPT.

I. Conceptul de etică și istoria eticii occidentale

I.1 Conceptul de etică

Potrivit Dicționarului Explicativ al Limbii Române, etica reprezintă știința care se ocupă cu studiul teoretic al valorilor și al condiției umane din perspectiva principiilor morale. Etica se referă la totalitatea normelor de conduită morală care reglementează relațiile dintre oameni precum și atitudinea lor față de societate, față de o anumită clasă socială, de stat, de patrie, de familie, etc. La baza moralei se află principiile responsabilității, demnității, libertății și solidarității.

Termenul de etică provine din limba greacă, în care *ethos* înseamnă datină, obicei.

Deși etica a fost întotdeauna considerată ca o ramură a filozofiei, natura sa practică atotcuprinzătoare o leagă de multe alte domenii incluzând antropologia, biologia, economia, istoria, politica, sociologia și teologia.

I.2 Deosebirea dintre lege și etică

În termeni simpli, legea poate fi înțeleasă drept un ansamblu sistematic de reguli și reglementări universal acceptate și create de o autoritate cum este guvernul (regional, național, internațional etc.). Acesta este folosit pentru a guverna acțiunea și comportamentul membrilor societății și poate fi controlat prin impunerea de sancțiuni.

De multe ori termenul de lege este juxtapus cu terenul de etică, dar cele două se deosebesc, având în vedere că etica include principiile ce conduc o persoană sau o societate, create pentru a decide ce este bine sau rău, corect sau

greșit într-o situație dată. Etica reglează comportamentul sau conduita unei persoane și o ajută să trăiască o viață bună, prin aplicarea regulilor și îndrumărilor morale.

Tabel de comparație

Principiul comparării	Lege (drept)	Etică
<i>Înțelesul</i>	Legea se referă la un corp sistematic de reguli ce guvernează întreaga societate și acțiunile membrilor săi individuali.	Etica este o ramură a filozofiei morale ce ghidează oamenii în legătură cu conduita de bază.
<i>Ce este?</i>	Un ansamblu de reguli și reglementări	Un ansamblu de linii directoare
<i>Este guvernată de:</i>	Guvern	Norme legale și profesionale individuale
<i>Modul de exprimare</i>	Exprimare și publicare în scris	Mod de exprimare abstract
<i>Încălcare</i>	Încălcarea legii nu este permisă, aceasta rezultând în pedeapsă, cum ar fi închisoarea sau amenda – sau amândouă.	Nu există sancțiuni pentru încălcarea principiilor etice.